

Opgave 3 Klimaatverandering

Volgens Barack Obama, de voormalige president van de Verenigde Staten, is klimaatverandering de grootste bedreiging van onze toekomst. Door wereldwijde CO₂-uitstoot warmt de aarde op, smelten de polen en stijgt de zeespiegel, met grootschalige vervuiling, ontbossing en zoetwaterschaarste als gevolg.

Deze ontwikkelingen zijn volgens wetenschappers rampzalig voor het leven op aarde.

Obama presenteerde in augustus 2015 een nieuw plan tegen de opwarming van de aarde. Hij roept daarin op om de uitstoot van CO₂ te reduceren. De Telegraaf berichtte over zijn plan het volgende:

tekst 6

Het plan mikt met name op een verminderde uitstoot van kolencentrales. Ook worden de vijftig staten van de VS aangemoedigd om meer in te zetten op duurzame energie.

Critici hekelen dat het plan van Obama zal leiden tot hogere stroomprijzen.

Obama benadrukte het belang van zijn plan:

‘Wij zijn de eerste generatie die de impact van klimaatverandering voelt. Wij zijn de laatste generatie die er iets aan kan doen. Wij hebben slechts één thuis. Wij hebben slechts één planeet. Er is geen plan B.’

bron: De Telegraaf – Geen grotere bedreiging dan ander klimaat

Garrett Hardin omschrijft de manier waarop de mens met de aarde omgaat als een tragedie van de meent. Hij bekritiseert daarmee twee metaforen van de aarde, namelijk de metafoor van de ‘global village’ en die van ‘het ruimteschip’.

3p 10 Leg uit bij welk van deze twee metaforen van de aarde de uitspraak van Obama het best aansluit.

Leg vervolgens met de begrippen ‘eindigheid’ en ‘schaarste’ Hardins tragedie van de meent uit.

Leg tot slot met het verschil tussen individueel en gemeenschappelijk belang uit welke kritiek Hardin op Obama’s uitspraak zou hebben.

Wetenschappers onderzoeken verbanden tussen klimaatverandering en sociale ellende, zoals bijvoorbeeld bij de Syrische burgeroorlog. De grote droogte tussen 2006 en 2010 in Syrië is volgens hen het gevolg van klimaatveranderingen door wereldwijde CO₂-uitstoot.

Over het verband tussen de klimaatverandering door CO₂-uitstoot en de droogte zijn de wetenschappers het dus eens, maar over het verband tussen de droogte en het ontstaan van de Syrische burgeroorlog vlak daarna, verschillen ze van mening. Grofweg vallen ze uiteen in twee groepen:

De **eerste** groep wetenschappers betoogt dat de burgeroorlog een direct gevolg is van klimaatverandering door CO₂-uitstoot en de daardoor veroorzaakte droogte. Zo'n anderhalf miljoen Syrische boeren trokken daarom namelijk noodgedwongen naar de steden op zoek naar eten en werk. Hun armoede en honger vormden de voedingsbodem voor de gewapende opstanden in 2011 die tot een burgeroorlog leidden.

De **tweede** groep wetenschappers is het eens met het verband tussen de klimaatverandering door CO₂-uitstoot en de droogte, maar betwijfelt of er een direct verband bestaat tussen de droogte en het ontstaan van de Syrische burgeroorlog. Volgens hen ontstond de burgeroorlog door de sociale onrust over het regime van dictator Assad. Dat Assad geen voorzieningen trof voor de anderhalf miljoen Syrische boeren die slachtoffer werden van de droogte door klimaatverandering vanwege CO₂-uitstoot, laat vooral zien hoe zijn beleid de sociale onrust verder aanwakkerde.

De burgeroorlog in Syrië heeft honderdduizenden levens gekost en nog eens miljoenen Syriërs zijn hun land ontvlucht.

In de zomer van 2015 probeerde de Europese Unie (EU) de gigantische stroom – met name Syrische – vluchtelingen in goede banen te leiden. Niet alle lidstaten van de EU voelden zich even hard geroepen om vluchtelingen op te nemen.

Stel dat het probleem met Syrische vluchtelingen op de volgende manier wordt opgelost:

Om te bepalen hoeveel vluchtelingen elk Europees land moet opnemen, wordt gekeken naar de hoeveelheid CO₂ die een land uitstoot. Landen die veel CO₂ uitstoten, moeten meer vluchtelingen opnemen dan landen die weinig CO₂ uitstoten.

4p 11 Leg uit of, als de **eerste** groep wetenschappers gelijk heeft, dit een goed idee is:

- volgens Pogge en
- volgens de libertaristen.

Leg vervolgens uit of, als de **tweede** groep wetenschappers gelijk heeft:

- de mening van Pogge verandert en
- de mening van de libertaristen verandert.

Ook paus Franciscus sprak zich in 2015 uit over de klimaatproblematiek:

tekst 7

De wereldeconomie heeft ons veel welvaart gebracht, maar is niet in staat gebleken om respect voor het milieu te verzekeren en de vitale behoeftes van armen te vervullen. Hoe kunnen we rustig slapen als onze consumptie de armen berooft van wat ze nodig hebben om te overleven? Het zou goed zijn als mensen zich realiseren dat iets kopen altijd een morele, en niet louter een economische handeling is. Individuen die offers brengen om de aarde of armen te helpen, geven het goede voorbeeld. Wij moeten hebzucht vervangen door vrijgevigheid, spilzucht door de bereidheid te delen.

naar: De Correspondent – Klimaatactie is een heilige opdracht

- Armoede kun je bespreken vanuit een institutionele ethiek maar ook vanuit een persoonlijke ethiek.
- 3p 12 Leg uit dat de paus in tekst 7 spreekt vanuit een persoonlijke ethiek en vanuit een institutionele ethiek.
Geef vervolgens een eigen voorbeeld van een situatie waarin een persoonlijke ethiek ingaat tegen een institutionele ethiek.

- In 2015 klaagde de actiegroep Urgenda de Nederlandse staat aan omdat die niet genoeg maatregelen zou nemen om de klimaatverandering tegen te gaan. De rechter gaf Urgenda gelijk en legde de staat de verplichting op om de CO₂-uitstoot in Nederland in 2020 veel verder terug te dringen. De staat is immers verplicht om zijn burgers te beschermen. De advocaat van Urgenda reageerde als volgt: “De rechter heeft nu gezegd dat het gevaar van klimaatverandering buitengewoon groot is. Daarom is de vrijheid van de staat om zelf te bepalen welk klimaatbeleid hij voert, relatief beperkt. Het feit dat in de toekomst ernstige schade, letsel en zelfs sterfgevallen te betreuren zullen zijn, wereldwijd en dus óók in Nederland, rechtvaardigt dit ingrijpen van de rechter.”
- John Stuart Mill maakt een vergelijking tussen de collectieve zelfbeschikking van staten en de zelfbeschikking van individuen.
- 4p 13 Geef aan wat deze vergelijking inhoudt.
Leg vervolgens uit:
- dat het oordeel van de Nederlandse rechter in overeenstemming is met Mills opvatting over de collectieve zelfbeschikking van staten,
 - op welk moment volgens Mill het recht op collectieve zelfbeschikking van staten vervalt en
 - dat de wereldwijde gevolgen van het Nederlandse klimaatbeleid een kritiekpunt op Mills opvatting over collectieve zelfbeschikking van staten laten zien.

De Nederlandse staat ging in de zaak van actiegroep Urgenda in hoger beroep. De rechtszaak is uniek in de wereld. Kan het klimaatprobleem met juridische stappen, via een rechter, worden opgelost?

Volgens hoogleraar aansprakelijkheidsrecht Jaap Spier is er geen juridische verplichting mogelijk om klimaatverandering tegen te gaan, omdat het verband tussen klimaatverandering en menselijk lijden lastig is aan te tonen. Volgens hem is er wel een morele verplichting:

tekst 8

Nederland was in 2014 verantwoordelijk voor slechts een half procent van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Je kunt zeggen dat de bijdrage van een specifiek land te klein is en dat er dus geen juridische verplichting is om de uitstoot terug te brengen. Ik acht dat niet juist. Er zijn talloze situaties waarin heel kleine bijdragen toch voldoende zijn om verplichtingen in het leven te roepen.

naar: De Correspondent – Klimaatverandering is onrecht

Net als Spier benadrukt ook Peter Singer dat we een morele verplichting hebben. In zijn argumentatie voor deze morele plicht om te helpen gaat Singer uit van drie stellingen.

- 2p 14 Geef de drie stellingen van Singer weer.
Leg uit welke van deze stellingen het best aansluit bij Spiers opvatting in tekst 8.

De mogelijk rampzalige gevolgen van de klimaatveranderingen gaan in de meeste studies over het jaar 2100. Als er nu niets wordt gedaan, zal de leefomgeving van toekomstige generaties sterk achteruitgaan. Een groot gedeelte van de aardbol kan dan door extreme hitte en droogte niet meer bewoond worden. Voedseltekorten, massale sterfte en overbevolking zullen het gevolg zijn. Kortom: het klimaatdebat gaat over de morele verantwoordelijkheid voor toekomstige generaties. Zij hebben niet meer dezelfde kansen op een volwaardig leven als wij.

Als het gaat over gelijke kansen, gaat het ook over een principe van verdelende rechtvaardigheid. Bij verdelende rechtvaardigheid kunnen vier criteria worden onderscheiden. Twee daarvan, 'simpele gelijkheid' en 'verdiensite', spelen een rol bij deze kwestie.

- 2p 15 Geef met het criterium van 'verdiensite' een argument **tegen** de opvatting dat wij verantwoordelijk zijn voor de leefomgeving van toekomstige generaties.
Geef vervolgens met het criterium van 'simpele gelijkheid' een argument **vóór** de opvatting dat wij verantwoordelijk zijn voor de leefomgeving van toekomstige generaties.